

Евелина Хараланова
Светлозар Хараланов

ЕМОЦИИ И ШИЗОФРЕНИЯ
НОВ ПОДХОД КЪМ АФЕКТИВНОСТТА
ПРИ „НЕАФЕКТИВНИ“ ПСИХОЗИ

София, 2017

Всички права запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде размножавана или предавана по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Евелина Хараланова, Светлозар Хараланов, автори, 2017

© Издателство „Изток-Запад“, 2017

ISBN 978-619-01-0108-6

ЕВЕЛИНА ХАРАЛАНОВА
СВЕТЛОЗАР ХАРАЛАНОВ

ЕМОЦИИ И ШИЗОФРЕНИЯ

НОВ ПОДХОД КЪМ АФЕКТИВНОСТТА
ПРИ „НЕАФЕКТИВНИ“ ПСИХОЗИ

Редактор
Миролюбa Ячкова, д.ф.

Съдържание

Съдържание	5
Въведение	9
Проблемът за афективността при „неафективни“ психози	13
Хипотеза на проучването.....	63
Цел на проучването	65
Задачи на проучването	66
Материал и методика	67
Дизайн	67
Изследвани лица	67
Стимули.....	72
Скали.....	73
Тестове	73
Апаратура	74
Процедура.....	74
Провеждане на тест.....	74
Експериментални задачи	75
Етични аспекти.....	75

Статистически анализ на данните	76
Резултати от изследванията	79
Оценка на субективното преживяване	83
Субективно преживяване на емоционално активиране.....	83
Субективно преживяване на удоволствие	85
Субективно преживяване на неудоволствие	87
Субективно преживяване на заплаха	89
Съпоставки между наличие и липса на афективен контекст	91
Съпоставка на афективните преживявания	91
Преживяване на емоционално активиране	91
Преживяване на удоволствие.....	92
Преживяване на неудоволствие	93
Преживяване на заплаха	94
Съпоставки между негативна и позитивна ЕВ.....	95
Съпоставки между емоционално активиране и заплаха.....	97
Влияние на антипсихотичната терапия	98
Обобщение на резултатите	103
Обсъждане на резултатите.....	105
Теоретичен синтез на данните.....	135
Заклучение	177
Изводи	179
Резюме.....	183
Литература	191

Списък на използваните съкращения и обозначения

EA	Емоционално активиране
EB	Емоционална валентност
БАР	Биполарно афективно разстройство
МКБ-10	Международна класификация на болестите, десета ревизия
МУ	Медицински университет
СЗО	Световна здравна организация
съавт.	съавтори
ЦНС	централна нервна система
df	степени на свобода
F	критерий на Fisher
N	брой изследвани лица
PANSS	Positive and Negative Syndrome Scale
r	коефициент на корелация
SD	стандартно отклонение
t	коефициент на Student
W	критерий на Wilcoxon Rank Sum

Въведение

Шизофренията е изключително сложно и многопластово заболяване, най-голямото предизвикателство за теоретичната мисъл в психиатрията, а може би и в цялата медицина. През различните периоди от развитието на диагностиката и терапията ѝ са преобладавали различни (понякога коренно противоположни) идеи за нейната същност. Като се започне от разглеждането ѝ като начин на адаптация към непоносимата реалност, премине се през теориите за шизофреногенната майка и психогенната етиология и се стигне до съвременните представи за генетично обусловена мозъчна патология, все още остава неясно какво всъщност се крие зад клиничните ѝ прояви и как може да се постигне най-ефективното ѝ лечение. Анти-психиатрията е обявявала шизофренията за мит, научна налудност и етикет, който се поставя на бунтари и дисиденти, създаващи проблеми на властта. Според някои твърдения, публикувани и в научни издания, шизофренията не е болест, а проява на креативност, уникалност, оригиналност на мисленето и т.н. И до днес, въпреки серията от Нобелови награди в областта на невронауките, все още се водят дискусии дали психиката е функция на мозъка и дали шизофренията се дължи на мозъчна патология. Оспорва се и самата необходимост от прилагане на биологично лечение. Макар всяка година да се инвестират милиони долари за генетични проучвания и да се публикуват многобройни съобщения за новооткрити гени на шизофренията, все още се публикуват и цели книги, обясняващи колко ненаучни са такива открития, а корените на лежащите в ос-

новата им генетични теории се търсят в идеологията на нацизма, реализирана от преселили се в САЩ бивши нацисти.

Наличието на толкова крайни и даже абсурдни становища, които неуморно се тиражират и се приемат безкритично от общественото мнение, ясно говори за липсата на общоприета концепция относно етиологията и патогенезата на шизофренията като заболяване на мозъка и психиката. Това налага да се търсят нови подходи и идеи, за да се хвърли повече светлина върху противоречивите данни, които изпълват страниците на стотици книги и списания, без да им бъде дадено адекватно обяснение. Необятната литература, посветена на шизофренията, предлага разнопосочна информация, която не би била особено полезна, ако не бъде систематизирана и осмислена в стройна теория. Една такава теория би могла да внесе някакъв ред в концептуалния хаос, който съпровожда заболяването от първите му клинични описания до съвременните данни за генетичните, мозъчните, психологичните и социалните му механизми. Ето защо, всяко ново решение на нерешените в продължение на повече от столетие проблеми следва да се разглежда като важна стъпка към разкриване на механизмите на шизофренното симптомообразуване. Освен научно-теоретично, вникването в тези механизми би имало и голямо практическо значение.

Шизофренията безспорно е най-значимото психиатрично заболяване, което инвалидизира пациентите още от ранна младежка възраст и ангажира техните близки и обществото в обгрижването им, което нерядко продължава през целия им останал живот. За лечение и рехабилитация на шизофренно болните ежегодно се отделят милиарди долари, като още толкова се изразходват за фундаментални и приложни научни изследвания. За съжаление, въпреки положените усилия и огромните разходи на средства, постигнатите досега резултати са повече от скромни и в явен контраст с очакванията на учените, лекарите, пациентите и техните близки. Все още редица аспекти на заболяването и неговото лечение остават необяснени, а наличните обяснения – повърхностни и незадоволителни.

Настоящият труд си поставя амбициозната цел да хвърли повече светлина върху важни механизми на параноидната шизофрения, която е и най-разпространената форма на заболяването. Акцентът е поставен върху определени прояви на афективна дисрегулация при остри параноидни психози, които са останали сравнително неизследвани или недостатъчно изследвани в иначе необятната литература, свързана с афективните *дефицити* при шизофрения. Надяваме се, че по такъв начин монографията ни ще даде отговор на неизяснени досега фундаментални и научно-приложни проблеми, свързани с психотичното симптомообразуване при параноидна шизофрения и съответно ще допринесе за задълбочаване на познанието в тази изключително важна, но все още слабо проучена научна област. Задълбочаването на познанието за тези афективни психотични механизми би позволило да се разберат по-добре и механизмите на антипсихотичната терапия, както психофармакологична, така и психологична.